

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת יסמין פרידמן

פ/25/6669

הצעת חוק מניעת סבל מחסרי חוליות מסוימים (תיקוני חקיקה), התשפ"ו–2026

- תיקון חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד–1994¹, בסעיף 1, בהגדרה חיים (הגנה על בעלי חיים) "בעל חיים", בסופה יבוא "וכן חסר חוליות מקבוצות הסילוניות (חיים) (Cephalopoda) ומעשירי הרגל (Decapoda)".
- תיקון חוק צער בעלי חיים (ניסויים בבעלי חיים), התשנ"ד–1994², בסעיף 1, בהגדרה "בעל חיים", בסופה יבוא "וכן חסר חוליות מקבוצות הסילוניות (בעלי חיים) (Cephalopoda) ומעשירי הרגל (Decapoda)".

דברי הסבר

הצעת חוק זו נועדה להתאים את חוקי צער בעלי חיים לידע המדעי הקיים כיום לגבי יכולת החישה בעולם החי, ולמנוע התעללות ביצורים המסוגלים להרגיש כאב וסבל, כגון דיונונים וסרטנים, אשר החוק לא חל עליהם כיום.

חוקי צער בעלי חיים נועדו למנוע כאב וסבל שלא לצורך מבעלי חיים, וצריכים לחול על כל בעל חיים שסובל מכאב וממצוקה.

כיום החוק מגן רק על בעלי חוליות (יונקים, עופות, זוחלים, דו-חיים ודגים). זאת למרות שאנו יודעים כיום שחסרי חוליות מסוימים, כגון תמנונים, ניחנו ביכולת קוגניטיבית גבוהה ביותר, ולא כל שכן ביכולת לחוש כאב וסבל. כך, למשל, תמנונים ניחנו ביכולות ללמוד ולתקשר, הם משתמשים בכלים, ניתן לזהות אצל כל אחד מהם תכונות אופייניות והם אף מזהים בני אדם לפי תווי פניהם. לצד זאת, ניסויים מתקיימים בתמנונים ללא כל אישור או פיקוח, משאינם נחשבים לבעלי חיים לפי חוק צער בעלי חיים (ניסויים בבעלי חיים), התשנ"ד–1994.

מחוקקים ברחבי העולם הכירו בצורך להרחיב את ההגנה על בעלי חיים גם לחסרי חוליות בעלי יכולת לחוש כאב וסבל. כך, למשל, בנורווגיה החוק חל גם על מעשירי רגל, תמנונים, דיונונים ודבורי דבש;

¹ ס"ח התשנ"ד, עמ' 56.
² ס"ח התשנ"ד, עמ' 298.

בניו-זילנד החוק חל גם על חסרי חוליות מסוימים מתוך הקבוצות האמורות ולמשלה ניתנה סמכות להרחיב את הרשימה; בבריטניה ניתנה לרשויות סמכות להרחיב את תחולת חוק צער בעלי חיים על חסרי חוליות, שהן השתכנעו על בסיס ראיות מדעיות שהם מסוגלים לחוש כאב וסבל. לאור האמור, מוצע לתקן את חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1994, ואת חוק צער בעלי חיים (ניסויים בבעלי חיים), התשנ"ד-1994, כך שההגדרה "בעל חיים" תורחב ותכלול שתי קבוצות של חסרי חוליות: הסילוניות ומעשירי הרגל; שלגביהן קבעה בשנת 2005 הוועדה המדעית של האיחוד האירופי לבריאות בעלי חיים ולרווחתם שהראיות המדעיות מצביעות באופן ברור כי הן חשות כאב וסבל. מחלקת הסילוניות (Cephalopoda) כוללת למשל את הדיונונים והתמנונים; מעשירי הרגל (Decapoda) הינה סדרה של סרטנאים עילאיים הכוללת למשל את הלובסטר ואת סרטן הנזיר. ישנן ראיות של ממש לקיום תודעה גם לגבי קבוצות נוספות של חסרי חוליות, כגון סוגים מסוימים של דבורים, נמלים, עכבישים וסרטנאים. לפי עקרון הזהירות המונעת ראוי היה לפרוס את הגנת החוק גם על בעלי חיים אלו, אולם ההצעה הנוכחית מתייחסת רק לאותם סוגים של חסרי חוליות שאין ספק לגבי היותם בעלי תודעה ותחושת כאב וסבל. הצעת חוק זו נכתבה בסיוע עמותת תנו לחיות לחיות.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ד באייר התשפ"ו (11.05.2026)